

UOT 372.881.111.1

Sevinc Əzizağa qızı Quliyeva
*Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu,
Evrika liseyinin ingilis dili müəllimi*
<https://orcid.org/0009-0005-0398-5591>
[https://doi.org/10.69682/arti.2024.91\(4\).127-130](https://doi.org/10.69682/arti.2024.91(4).127-130)

İNGİLİS DİLİ DƏRSLƏRİNDƏ İNNOVATİV TƏHSİL TEXNOLOGİYALARI

Севиндж Азизага гызы Гулиева
*учитель английского языка лицея Эврика
Наримановского района города Баку*

ИННОВАЦИОННЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Sevinj Azizagha Guliyeva
English teacher at Eureka High School of Narimanov district of Baku city

INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES IN ENGLISH LANGUAGE LESSONS

Xülasə. Müasir cəmiyyətdəki həyat məktəblilərdən öz fikirlərini inkişaf etdirmək, təcrübəni dərk etmək, sübutlar silsiləsi qurmaq, özünü aydın və inamla ifadə etmək bacarığı kimi mühüm idrak bacarıqlarını inkişaf etdirməyi tələb edir. İngilis dili dərsləri keçirərkən tədris prosesinin səmərəliliyini artırmaq üçün şagirdlərin yaş xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq aşağıdakı təhsil texnologiyalarından istifadə etmək səmərəli olar: tənqidi təfəkkürün inkişafı texnologiyası, tədqiqat texnologiyası, intensiv təlim, İKT, interaktiv yanaşma və oyun texnologiyası, layihə metodu, model tədris metodu, perspektivli inkişaf texnologiyası.

Açar sözlər: *ingilis dili, öyrənmək, texnologiya, İKT, layihə, təfəkkür, interaktiv yanaşma.*

Аннотация. Жизнь в современном обществе требует от школьников развития таких важных познавательных навыков, как умение выработать собственное мнение, осмыслить опыт, выстроить цепь доказательств, выразить мысли ясно и уверенно. Для повышения эффективности образовательного процесса при проведении уроков английского языка я использую следующие образовательные технологии, учитывая возрастные особенности детей: технологию развития критического мышления, технологию исследования, интенсивное обучение, ИКТ, интерактивный подход и игровую технологию, метод проектов, модельный метод обучения, технологию перспективно-опережающего обучения.

Ключевые слова: *английский язык, обучение, технологии, ИКТ, проект, мышление, интерактивный подход*

Abstract. Life in modern society requires students to develop important cognitive skills such as the ability to develop their own ideas, understand experience, build a chain of evidence, and express themselves clearly and confidently. In order to increase the efficiency of the teaching process when conducting English lessons, it is effective to use the following educational technologies, taking into account the age characteristics of students: critical thinking development technology, research technology, intensive training, ICT, interactive approach and game technology, project method, model teaching method, prospective development technology.

Keywords: *English language, learning, technology, ICT, project, thinking, interactive approach.*

Müstəqil Azərbaycan Respublikasının me- prinsiplər əsasında işləməli olduğunu göstərərək
marı və qurucusu olan Ulu Öndər Heydər demişdir: “Siz Müstəqil Azərbaycanın məktəb-
Əliyev ümumtəhsil məktəbinin hansı ideoloji lərində təhsil alırsınız. Dövlət müstəqilliyimizin

xalqımıza bəxş etdiyi nemətlərdən biri də odur ki, biz artıq öz təhsil sistemimizi xalqımızın, millətimizin tarixinə, mənəviyyatına, ənənələrinə uyğun qururuq. Mən ümidvaram ki, həm orta məktəblərdə, həm də ali məktəblərdə müəllimlərimiz gələcəkdə öz peşələrinə sadıq olacaqlar. Onların səyi nəticəsində bizim təhsil sistemi daha da təkmilləşəcək, bunların hamısı müstəqil Azərbaycanın gələcəyinə xidmət edəcəkdir”.

Bütün sahələrdə olduğu kimi təhsil sahəsində də İslahat Proqramının tələbləri baxımından dünya təhsil sisteminə inteqrasiya prinsipi əsasında bu günün şagirdləri gələcəyin qurucusu kimi tam bilikli, bacarıqlı bir sözlə hərtərəfli inkişaf etməlidirlər.

Ona görə də ümumtəhsil məktəblərində əsas fənlərlə yanaşı müxtəlif xarici dil fənləri də tədris olunur. İngilis dili fənni tədris olunan xarici dillər arasında ən geniş tətbiq olunandır.

Şagirdin bir şəxsiyyət kimi formalaşmasında məktəbin, peşəkar müəllimin böyük rolu var. Təlim yalnız biliklərin müəllimlərdən şagirdə mexaniki verilməsi deyil. Təlim fəaliyyəti çərçivəsində şagirdlərin mənəvi və fiziki inkişafı davam edir. Eyni zamanda onların ünsiyyət qabiliyyəti də formalaşır. İngilis dili dərslərində qeyd olunan xüsusiyyətlərə uyğun təlim prosesini təşkil etmək üçün müasir interaktiv təlim forması, təlim metod və üsullarından geniş istifadə etmək vacibdir.

İngilis dilinin tədrisini daha da maraqlı və səmərəli etmək üçün aşağıda qeyd olunan bir sıra iş formalarının, metod və üsulların tətbiqi metodikasını vermək məqsədəuyğundur.

Təlimdə istifadə olunan 4 əsas iş formasından istifadə hər bir fənn müəlliminin öz peşəkarlığı və sinif şagirdlərindən asılıdır. İngilis dili fənninin tədrisində əsasən cütlər və qruplarla işləmək daha da səmərəlidir. Çünki həm cütlərdə, həm də qrup daxilində işləyərkən şagirdlər ingilis dilində ünsiyyət quraraq söz bazalarını artırmış olurlar.

Cütlər və qruplarla iş ardıcılıq, məntiq və istifadə olunan leksik fondun əhatəliliyinə görə qurulur. Əvvəla, şagirdlər belə dərslərdə daha fəal iştirak edirlər. İkincisi şagirdlər öz yoldaşları ilə birgə işləyərək ünsiyyət qururlar. Şagirdlər ingilis dilində sərbəst olaraq bir-birinə fikir bildirirlər. Qrup və cütlərlə iş zamanı şagirdlər yeni bilikləri mənimsəyərək mövcud biliklərini

praktik cəhətdən daha da dərinləşdirirlər. Müstəqil fikir bildirmək qabiliyyəti artır, özünün və qrup yoldaşlarının çıxardığı nəticələri əks qrupun nəticələri ilə müqayisə edir, qiymətləndirir, obyektiv olaraq problemin həllinə nail olur. Belə dərslər şagirdlər üçün çox maraqlı olur.

İngilis dili dərslərini daha da maraqlı etmək üçün istifadə olunan iş üsullarından biri “Rollu oyunlar dır. Bu üsuldən həm dərs prosesində, həm sinifdən xaric tədbirlərin, həm də dərnek məşğələlərinin keçirildiyi zaman istifadə etmək olar.

Ümumiyyətlə, İngilis dili dərslərində tapşırıqlar verərkən fərdiləşmə prinsipini əldə meyar tutaraq, şagirdlərin marağına, biliyinə və məntiqi təfəkkürünə uyğun olaraq rollu oyunlar keçirmək olar. İngilis dili dərslərində kiçik situasiyalar verilir, onların açıqlanmasında rollu oyunların əhəmiyyəti böyükdür. Bundan başqa sinifdən xaric tədbirlərin keçirilməsində Amerika və İngiltərənin şair və yazıçılarının əsərlərindən qısa səhnəciklər qurula bilər. Bu səhnəciklər fənlərarası inteqrasiya yaradılmaqla Azərbaycanın şair və yazıçılarının əsərləri ilə müqayisə edilir.

Məsələn: V. Şekspirin “Romeo və Culyetta” əsərini dahi şair M. Füzulinin

“Leyli və Məcnun “əsəri ilə müqayisə oluna bilər. Bu da dərslərin daha da maraqlı olmasında əhəmiyyətlidir.

“Əqli hücum” iş üsulundan testlərin və grammatik çalışmaların işlənməsində istifadə etmək daha da məqsədəuyğundur. İngilis dili dərslərində bu üsuldən istifadə olunduqda biliklər qismən axtarıcılıq əsasında məntiqi və mücərrəd təfəkkür baxımından inkişaf edir, bacarıqlar formalaşır, zehni qabiliyyəti daha da artır.

“Problemlə situasiya” üsulundan istifadə olunması şagirdləri həyatda qarşılaşdıqları problemlərin çevik həllinə, düşdüyü mühitə uyğun elmi, məntiqi nəticələr çıxarmasına kömək edir. Məsələn: “Sport in our life” (İdman bizim həyatımızda) mövzusunun tədrisi zamanı idman növləri və onun uşaqların inkişafındakı rolu haqqında video materiallar nümayiş olunur və bu oyunların daha çox hansının əhəmiyyətinin çox olması ilə bağlı problemlərlə bağlı müzakirə aparılır. Bununla da qarşıya qoyulan problemlər həll olunur.

“Layihələrin hazırlanması” üsulunun tətbiqi 6-cı siniflərdə keçirilən “Health” (Sağlamlıq), “Environment” (Ətraf mühit) adlı mövzuların tədrisində daha da önəmlidir. Sağlamlığın əsas şərtlərinə aid layihələrin şagirdlər tərəfindən hazırlanması və onun tətbiqi ilə bağlı fikirlərin müzakirə olunması mövzunun tədrisini daha da maraqlı edir. Eyni zamanda yaşadıkları mikroərazidən ekoloji problemləri xarakterizə etmək və yaranan problemlərin aradan qaldırılması barədə layihələrin hazırlanması da önəmlidir. Layihələrin hazırlanması şagirdlərə biologiya, coğrafiya, fizika və digər fənlərdən aldıkları bilik və bacarıqlara əsaslanır.

Layihələrin hazırlanması şagirdlərdə tədqiqatçılıq və sərbəst işləmək bacarığını möhkəmləndirir, bir sıra problemlərin həlli üçün şagirdləri gələcək həyata hazırlayır.

“Söz assosiasiyası” üsulunun tətbiqi əsasən yeni mövzuların tədrisində çox önəmlidir. Bu üsuldan dərslə başlamamışdan öncə istifadə etmək daha məqsədəuyğundur. Bu məqsədlə müəllim mövzuya aid əsas sözlərdən ibarət məlumatı tezis şəkildə şagirdlərə çatdırır. Məsələn: 7-ci sinifdə tədris olunan

“Travel” (səyahət) mövzusunə uyğun götürülən “beautiful” (gözəl) sözünə aid şagirdlər həmin sözün sinonimi olan “wonderful, splendid, remarkable” (qəşəng, yaraşlıq, cazibədar) sözlərini də öyrənir və onları cümlədə işlədə bilirlər.

Həmçinin həmin sözlərin əks mənalarının öyrənilməsi də mövzunun daha maraqlı olmasına səbəb olur. Bu üsul dərslə prosesində şagirdin əldə etdiyi nəticələri müqayisəli qiymətləndirməyə də əsas verir.

9-cu sinifdə tədris olunan mövzulardan biri “Nature” (təbiət) adlanır. Mövzunun tədrisi illik proqram bölgüsünə əsasən yaz fəslinə təsadüf edir. Bu mövzunun daha da maraqlı olması və şagirdlərin təbiətlə bağlı fikirlərinin söylənilməsi və dialoqların təşkili üçün dərslə təbiətin qoynunda təşkili daha da məqsədəuyğundur. Bu zaman şagirdlərin hər hansı parkda, təbiət bağlarında gördüklərini ingilis dilində şərh edərək dialoqlar qurması dərslə daha da maraqlı edir.

5-ci siniflərdə “Celebrate Holidays” (Bayramları qeyd etmək) mövzusunun tədrisində əsasən milli bayramımız olan “Novruz bayramı”na aid tapşırıqların və mövzunun tədrisi ilə bağlı

novruz atributlarının ingilis dilində müzakirə olunması şagirdlər üçün daha da maraqlı olur.

İllik proqramda 5-ci sinifdə “Food” (Yemək) mövzusunə “Cooking” (Bişirmək) adı ilə tədris edərək şagirdlərin müəyyən bir şirniyyat və ya hər hansı bir salat və yeməyin hazırlanmasında lazım olan inqredientlərin ingilis dilində öyrənilməsi də bu mövzunu daha maraqlı edir.

Azərbaycan dilində olduğu kimi, ingilis dili fənninin tədrisində də əsas məqsəd ingilis dilinin qrammatikasını öyrənməklə bərabər ünsiyyətlə bağlı söz ehtiyatının artırılmasıdır. Şagirdlərin öyrəndiklərini real həyatda tətbiq etmə bacarığının formalaşdırılması isə müasir dərslə əsas tələblərdən biridir. Məhz belə dərslərdə bu tələblər ödənilir. Dərslə məqsədi uşaqların öyrəndiyi lüğət tərkibini məişətdə tətbiq etməklə bərabər eyni zamanda evdarlıq bacarıqlarının aşılması olur. Əsas məqsəd isə şagirdlərin ingilis dilində öz fikirlərini ifadə etmək və ünsiyyət qurmaq bacarığının inkişaf etdirilməsidir.

Deməli ingilis dili dərslərinin daha da maraqlı olması üçün hər bir fənn müəllimindən xüsusi bacarıq tələb olunur. Yeni təlim texnologiyalarının tətbiqi, fəal təlim metod və texnologiyalarından yerində istifadə olunması təlimin daha da maraqlı və keyfiyyətli olmasında vacib şərtədir.

Problemin aktuallığı. İngilis dilinin müasir tədris metodları xarici dillərin öyrənilməsinin klassik metodları əsasında qurulur. Ancaq psixoloji aspekt, informasiya texnologiyaları ona təsir etdi. 20 il əvvəl istifadə olunan ingilis dilinin tədrisi üsulları olduqca reproduktiv xarakter daşıyırdı. Sözləri öyrənin, mətni oxuyun, audio yazıya qulaq asın, məktub yazın - tərbiyəçinin verdiyi tapşırıqlar belə görünürdü. Bəlkə də bu səbəbdən uzun illər dili öyrənmiş böyüklərin əksəriyyəti ingilis dilində oxuyub yaza bilir, lakin bu dildə danışmaqda çətinlik çəkirlər.

Problemin elmi yeniliyi. İngilis dilinin tədrisi metodları, psixologiya və pedaqogika bilikləri onlara qavrayış və təfəkkürün xüsusiyyətlərini müəyyən etməyə, lazımi iş üsul və formalarını seçməyə imkan verir. Həqiqətən də, ingilis dili dərsləri ilə yanaşı, dərslərin təşkilinin digər formaları da məşhurdur: dəyirmi masa, konsert, dil klubu, konfrans, olimpiadalar və s. Bu, çoxlu sayda şagirdi dil mühitinə daxil etməyə imkan verir.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Texnologiyanın praktiki tətbiqi yalnız bir texnologiyadan istifadə etmək lazım deyil. Şagirdin kommunikativ səriştəsini formalaşdırmaq üçün xarici dilin tədrisi

prosesinə müasir təhsil texnologiyalarını inteqrasiya etməklə və bir neçə il ərzində müasir rus və xarici müəllimlərin innovativ fikirlərini diqqətlə öyrənmək, sınaqdan keçirmək və uyğunlaşdırmaqla biz belə nəticəyə gəlirik ki, şagirdin subyektiv təcrübəsinin açılmasına, onun üçün şəxsi əhəmiyyətli tərbiyə

işinin metodlarının formalaşmasına, mənəvi ideal-
ların tərbiyəsinə, tənqidi təfəkkürün, adekvat qiymətləndirmənin və özünə hörmətin inkişafına töhfə verən bir pedaqoji sistemdir.

Ədəbiyyat:

1. “Təhsil Haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, “Hüquq ədəbiyyatı”, 2009.
2. Ümumtəhsil səviyyəsində yeni dövlət proqramları (kurikulumları). Bakı, 2013
3. Əlizadə. Ə. Müasir Azərbaycan məktəbinin psixoloji problemləri. Bakı, Pedaqogika, 2004
4. İntegrativ kurikulum: Mahiyyəti və nümunələr. Müəllimlər üçün vəsait (müəllif qrupu) Bakı, 2005 (İREX təşkilatının xətti ilə)
5. Məmmədzadə R. H. Təhsildə keyfiyyət aparıcı istiqamətlərdən biri kimi. Bakı: Müəllim, 2010.
6. Бардин К.В. Как научить детей учиться. – Москва, 1987.

E-mail: sevinjshirinova85@gmail.com.
Redaksiyaya daxil olub: 29.05.2024